

Kázání Mikuláš Vymětal

Bohoslužby ve FS ČCE na Smíchově 6. 11. 2022

Když se ho farizeové otázali, kdy přijde Boží království, odpověděl jim: "Království Boží nepřichází tak, abyste to mohli pozorovat; ani se nedá říci: 'Hle, je tu' nebo 'je tam'! Vždyť království Boží je mezi vámi!" Svým učedníkům řekl: "Přijdou dny, kdy si budete toužebně přát, abyste spatřili aspoň jediný ze dnů Syna člověka, ale nespátříte. Řeknou vám: 'Hle, tam je, hle, tu'; zůstaňte doma a nechodte za nimi. Jako když se zableskne a rázem osvětlí všecko pod nebem z jednoho konce nebe na druhý, tak bude Syn člověka ve svém dni. (Lk 17,20-24)

Milí přátelé Kristovi,

existuje mnoho vtipů o tom, jaký je rozdíl mezi optimistou a pesimistou. Jeden starý a vousatý je také o čase. Podle něj pesimista říká: Doba je tak zlá, že horší ani nemůže být. Kdežto optimista dodává s radostným výrazem: I může!

Když si čteme náš krátký text z Lukášova evangelia, zdá se to být právě naopak. Vše je nejlepší, jak jen může být. Ježíš právě uzdravil 10 malomocných, což byl jistě jeden z jeho nejmasivnějších zázraků – skupinové uzdravení. A tak se nedivíme, že farizeové se ho ptají, kdy už přijde Boží království a učedníci si myslí, že už přichází slíbené dny Syna člověka. Farizeové i učedníci jsou tedy optimisté.

Když si přečteme něco o vzniku Lukášova evangelia, najednou vidíme spíše pesimismus: Bylo napsáno kolem roku 80, v době poté, co Židé prohráli válku s Římem a chrám byl zničen, a kdy křesťané prožívali masivní pronásledování za císaře Domitiána. Dokonal se také nešťastný rozchod křesťanství a židovství, který začal krátkým nepřátelstvím Židů vůči křesťanům a pokračoval mnohem delší a intenzivnější nenávisí křesťanů vůči Židům. Budete si toužebně přát, abyste spatřili alespoň jeden takový den – a nedostane se vám ho!

Když Ježíš mluvil o Božím království či o Nebeském království, mluvil vlastně o Boží blízkosti. Když se mluvilo o příchodu Syna člověka, myslelo se tím ustavení Boží vlády po dlouhé době vlády zla. Optimisté, když se mluví o konci dějin a Božím věku, tak myslí na to, jak dojde k všeobecnému smíření a bude vládnout dobro. Spasen bude možná i satan. Pesimisté naopak myslí na soud a na to, kdo všechno bude zavržen.

A jak se můžeme dívat na dějiny a naši současnost my sami? Optimisticky, že žijeme v nejlepším možném světě, dějinně jsme na tom nejlépe a v našem světě patříme ke dvaceti procentům nejbohatších a nejúspěšnějších zemí? Anebo pesimisticky, když se podíváme na válku za našimi humny, hrozbu zchudnutí, pandemii, celosvětovou změnu klimatu?

Milí přátelé, byl Ježíš optimista nebo pesimista?

Království Boží se nedá pozorovat – je zde, je tam. To by bylo pesimistické.

Království Boží je mezi vámi. To je velmi optimistické.

Co to ale znamená?

Evangelista Lukáš psal přesnou řečtinou – ale zde český překlad moc přesný není. Možná to ani nemůžeme přesně přeložit, a záměrně má tato krátká věta více různých možných způsobů pochopení. Martin Luther to původně přeložil nejpřesněji: Království Boží je ve vás! (či uvnitř vás – inwendig in euch) Leo Tolstoj tak nazval svoji knihu, v níž projevuje značně nezávislé myšlení – Boží království ve vás. Je to především manifest nenásilí - tak Tolstoj chápal Krista. Podobně se vyjadřoval i izraelský spisovatel Aharon Avraham Kabak v románu „Po úzké stezce“ (1937). Bůh je v nás – co to znamená? Evangelista Lukáš znal nejspíš teologii apoštola Pavla, vždyť jeho dopisy jsou starší, než Lukášovy spisy. „Jste Boží chrám“ (1Kor 3,16), „vaše tělo je chrámem Ducha svatého“ (1Kor 6,19), tak to čteme v 1. epistoletě Korintským. Bůh, který si získá srdce člověka a přebývá v něm – to je přece věrně biblické. Boží království je tam, kde je Bůh, Boží království je ve tvém a v mém srdci. Bůh v nás a my v Bohu, tak to vyjadřuje například jedna liturgie. V poslední době produkují někteří evangeličtí autoři kvalitní knihy o židovské víře: Martin Putna Modlitby česko-židovské, Pavel Hošek: Chasidské příběhy. Chci připomenout jednu chasidskou píseň. Jmenuje se Dudele, je tedy odvozena od slova „Du“, tedy „ty“. Zapsal ji například Martin Buber a Egon Hostovský. Autorem je rabi z Berdičeva:

Kudy chodím – ty!

Tam, kde stojím – ty!

Jenom ty, stále ty, pořád ty!

Ty, ty, ty!

Když se dobře mám – ty!

Když si naříkám – ty!

Jenom ty, stále ty, pořád ty!

Ty, ty, ty!

Nebe – ty, země – ty,

nahoře – ty, dole – ty!

Kam se jen pohnu, na každém rohu,

jenom ty, stále ty, pořád ty! Ty, ty, ty!

A opět, záleží na tom, jakou melodií se zpívá. Pro pesimistu je to temná píseň, že člověk je Bohem obklíčen a nemůže mu utéci. Optimista ji zpívá jako útěšnou, radostnou ukolébavku – Bůh je člověku všude blízko. Není sám.

Ale buďme optimisty, milí přátelé, Bůh působí i v nás – a ani se nemusíme nijak snažit.

Jenže tu máme ještě dvě další možnosti překladu - království Boží je na vás! Je to ve vašich rukou. Na vás záleží, zda tu bude království Boží. Teolog a lékař Albert Schweitzer přemýšlel nad texty, které se v Novém zákoně píší o příchodu Božího království. Dospěl k názoru, že Ježíš i apoštolové čekali, že Boží království přijde velmi brzy – a mýlili se, vždyť už je to dva tisíce let čekání na brzký příchod. Místo příchodu Božího království vznikla církev. Zda tu bude Boží království, záleží tedy na nás. Schweitzer to pochopil tak, že k teologii vystudoval ještě medicínu a odjel léčit do rovníkové Afriky. Boží království je v našich rukou. To je pojetí, které mě osobně je blízké. Kristus nemá žádné jiné ruce, než naše, tak to vyjádřila poprvé tuším Terezie z Avily a po ní Dorothee Sölle. Být věřící znamená být pro víru aktivní. „Mesiáš nepřijde, musíme ho přinést“, tak to říkají někteří Židé. A jeden chasidský příběh vypráví o jasnovidém rabínovi, z něhož si chtěl vystřelit jeden nevěřící. Chytil proto motýla a schoval ho v dlani. Zeptal se ho: „V dlani mám motýla. Je živý, nebo mrtvý?“ „To záleží na tobě“, odpověděl mu rabín. Hodně toho, vážení přátelé, záleží na nás. Zda motýl víry, naděje a lásky, kterého skrýváme v dlani, bude živý, nebo mrtvý. Boží království je tam, kde se usiluje o lidskost – o lidskost pro ty, kdo jsou z různých důvodů na okraji, o přijetí všech druhů uprchlíků, o podporu chudých u nás i chudých zemí, kde se usiluje o zvrácení klimatických změn a mírnění jejich následků. Boží království tedy záleží na tom, jak se chová církev – zda se zastává potřebných, nebo o druhých mlčí a zastává se jen sama sebe. Boží království je v našich rukou, záleží i na nás.

Podle prvního pojetí je tedy Boží království v našem nitru, v naší zbožnosti. Podle druhého je mimo nás, v našich aktivitách. Máme tu ještě třetí možnost překladu, tu nejobvyklejší: Boží království je mezi vámi. Kdo prožil mládí v dobrém společenství mládeže, ví, jak je důležité. Ježíš a jeho přátelé – to byli také určitě dobrá parta. Ježíš byl mezi nimi, a říkal jim, že také Bůh je mezi nimi. To je dobře pochopitelné. Dietrich Bonhoeffer nazval dokonce jednu svoji knihu „Život ve společenství“. Bůh je mezi námi, zpívali jsme v písni Pán Bůh je přítomen. Zajímavé je, že v němčině je tato píseň více individuální: „Já v tobě a ty ve mně, dej mi se úplně ztratit a najít jen tebe.“ Bůh je mezi námi. Jak to člověk prožívá – ve společenství při bohoslužbě? A možná někdy docela sekulárně, třeba při koncertě, kdy spolu s ostatními mám mimořádný zážitek? Když je Bůh mezi mnou a tebou, znamená to, že když vidím druhého člověka, vidím ho skrz Boha.

Máme tedy tři různé pohledy na to, co znamenají Ježíšova slova: Nedá se říci, že Boží království je tady nebo tam. Bůh je v tobě, člověče. Bůh je v tom, co pro něj děláš. A Bůh je mezi tebou a tvým bližním, dává ti se s ním setkat.

To je pohled Ježíše optimisty, který říkal druhým. Když mluvil se svými učedníky, najednou mluvil záhadněji: „Řeknou vám: 'Hle, tam je, hle, tu'; zůstaňte doma a nechodte za nimi. Jako když se

zableskne a rázem osvětlí všecko pod nebem z jednoho konce nebe na druhý, tak bude Syn člověka ve svém dni.“

Včera byl Mezinárodní den romského jazyka. Za tři dny bude výročí Křišťálové noci, kdy i na našem území byly vypáleny desítky synagog a ztýrány stovky lidí. Tyto dvě výročí mi připomínají, že křesťanství je tu tak dlouho – a v něčem toho tak málo změnilo. Kolik křesťanů se zastalo za Křišťálové noci Židů? Kolik křesťanů se dnes zastává Romů, muslimů, lidí z LGBT komunity? Zřejmě nám to Ježíš musí stále znovu připomínat. Když vám budou říkat „to je správné“, nebo „ono“, nechoďte za nimi. Najednou tu máme druhý pohled – temný svět bez Boha. Svět, kde když se mluví o Bohu, často to není pravda. Židovští mystici pro to měli zvláštní výraz – cimcum, neboli stažení. Bůh se ze světa stáhl, aby měl člověk svobodu a mohl se plně realizovat. Zbylo pro něj ve světě jen jedno malé, temné místo – v lidském srdci, tam kde ho pustí.

Boží království, příchod syna člověka, je jen jako blesknutí blesku, který osvítlí temnou krajinu. Setkání s Bohem je tedy líčeno jako cesta člověka v temnotě, kdy mu jen někdy krajinu osvítlí blesk. Náš svět je dobrý – a také je zlý. Člověk může být optimista - a také pesimista. Martin Buber někde vyjádřil, že byl jen jeden člověk, pro kterého jeden blesk následoval druhý, takže viděl pravdu tak, jako by šel ve dne. Pro Bubera, jako pro Žida, byl tímto člověkem Mojžíš. Jako křesťané věříme, že až na chvíle temnoty, i Ježíš takto viděl, snad jako by mu na cestu svítil měsíc v úplňku (tento obraz použil Buber také).

Vážení přátelé, podzim postupuje, přibývá tmy, blíží se Advent. Přeji Vám Boží blízkost zažívanou zevnitř – já jsem v Bohu a Bůh je ve mně, i tu, prožívanou zvenčí, kdy budete moci konat dobré skutky, které vám Bůh připravil, a také tu třetí, kterou můžete prožít, když zakusíte Boha v mezilidských vztazích. Jsou i chvíle temnoty. Pokud je prožíváte, přeji vám, aby vám Boží blesk ozářil krajinu. Amen.